ГИМНАЗИЯ С ПРЕПОДАВАНЕ НА ЧУЖДИ ЕЗИЦИ „ЙОАН ЕКЗАРХ“ – ВАРНА
9010 Варна, кв. „Чайка“, п.к. 148; тел. +359 52 302376, veg_varna@5eg.org, http://5eg.org

УТВЪРЖДАВАМ:

ЕМИЛИЯ ВЛАДОВА
Директор на ГПЧЕ "Йоан Екзарх"

МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО В ГПЧЕ „ЙОАН ЕКЗАРХ” – ГР. ВАРНА ЗА УЧЕБНАТА 2026/2027 ГОДИНА

Настоящият училищен механизъм е изготвен на база документ, съставен от работна група в Министерството на образованието и науката с участието на представители на Министерството на труда и социалната политика, Агенцията за социално подпомагане, Държавната агенция за закрила на детето, Националната мрежа за децата, Фондация „Асоциация Анимус”, Асоциация „Родители”, Сдружение „Дете и пространство” и УНИЦЕФ България. /актуализирана и съобразена със Заповед No РД 09-5906/28.12.2017 г. на Министъра на образованието и науката, с която е утвърден Механизъм за противодействие на тормоза насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование, Алгоритъм за прилагане на Механизъм за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование, приложенията към него и методическите насоки и съвети за представяне на темата за насилието, тормоза и видовете тормоз и насилие в училище/

Въвеждането на общ механизъм се налага от разбирането, че реален напредък в справянето с насилието и тормоза може да бъде постигнат само при прилагането на последователна и целенасочена политика, която се споделя и изпълнява от всички участници в образователния процес. Подобна политика е необходимо да включва мерки и дейности за превенция и намеса, както и разписани механизми и отговорности за действие в ситуации на насилие и тормоз.

I. ИЗМЕРЕНИЯ НА НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗА В УЧИЛИЩЕ

Насилието и тормозът в училище обхващат широк спектър от прояви. Това са явления със сериозни размери, които оставят дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват или наблюдават.

Какво е насилие?

В България в официална употреба е дефиницията на понятието **„насилие“**, дадена в параграф 1, т. 1-5 от допълнителните разпоредби на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето.

„Насилие“ над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

„Физическо насилие” е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето.

„Психическо насилие" са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда.

„Сексуално насилие" и злоупотреба над дете според определението на Световната Здравна Организация е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табута на обществото".

„Пренебрегване" е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.

Насилието може да бъде от възрастен към дете, между деца и от дете към възрастен.

Какво е тормоз?

Тормозът е специфичен вид насилие сред децата и е сред най-неуловимите форми на агресивно поведение и насилие. Но не всеки акт на насилие е тормоз. Тормозът между връстници е групов феномен. Случаите на тормоз се извършват в групова среда, в присъствието на други връстници и в отсъствието на възрастни.

Тормозът спада към насилието над дете и се третира с мерките на Закона за закрила на детето. Според чл. 7, ал. 1 и 2 от Закона за закрила на детето, всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

Според Дан Олвеус тормоза е „повтарящи се във времето негативни действия от страна на един или повече ученици, когато някой умишлено причинява или опитва да причини травма или дискомфорт на друго дете чрез физически контакт, чрез думи или по друг начин."

Тормозът, независимо от това как се упражнява, е много сериозно, оставящо травматични следи действие, защото тормозеният не може да се защити със собствени усилия. Тормозът не спира от само себе си, без външна намеса.

Ключови в разбирането за тормоза са следите характеристики на това поведение:

1. злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;

2. извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот;

3. повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Тормозът обхваща много широк спектър от поведения: преки нападения (удряне, заплаха или принуда, дразнене, подигравка, наричане с обидни прякори, сексуални забележки, откраднване или повреждане на лични вещи) или непреки (например разпространяване на слухове или насърчаване на другите да отхвърлят или изключат някого от приятелската среда). Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

Физически тормоз – например, блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

Психически тормоз – например, подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене; словесни изрази, които имат за цел да унижат и оскърбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите. Когато е в група – под формата на изолиране, игнориране, изключване от групови дейности, избягване, одумване и разпространение на злобни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз.

Сексуален тормоз – представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на

достойнството на лицето, и по-специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унизителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападане и насилие;

„Кибер насилие“ и „Кибер тормоз“ са насилие и тормоз, които се осъществяват в дигитална среда чрез дигитални устройства. Включват създаване и разпространение на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материали, снимки и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимането на дете с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис без негово съгласие, кражба на самоличност/профили, обиди, разпространение на слухове в социалните мрежи и др. Създаване на фалшиви профили

Ако дете е въвлечено в рискова ситуация онлайн, това винаги има своите отражения в реалния му живот. Преживяванията за детето могат да бъдат дори по- унизителни, тъй като кибертормозът не може да бъде прекратен веднага и е достъпен до много по-голям кръг хора.

Разлики между тормоз и закачки или игра между учениците

По-голямата част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои – от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. На първо място важно е да се разграничат случаите, когато не се касае 5 за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват. Следното би могло да помогне за правилна оценка на ситуацията:

- Ако децата се закачат, бутат или блъскат или си разменят шеги, като при това се смеят, разменят си ролите и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание, то най-вероятно става дума за игра.

- Ако едно от децата е видимо напрегнато, не се усмихва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другото дете е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните, то най-вероятно става дума за тормоз.

- Ако ученикът не се чувстват добре от закачките и подигравките, тогава поведението може да е тормоз.

- Ако ученикът, към когото са отправени подигравките, поиска от другото дете да спре и той или тя не спират да се подиграват, тогава става въпрос за тормоз.

- Ако ученикът, който дразни, продължава да дразни или дразни отново и отново, това е тормоз.

- Ако дразненето е за нещо, което ученикът не може да промени (височина, носене на очила, тегло, способност да чете, атлетически способности и пр.), тогава може да е тормоз.

- Ако има и други хора наоколо, които наблюдават ситуацията и се окуражават или се присъединяват към ситуацията на подигравки, това е тормоз.

- Ако едното дете е по-силно или по-популярно, по-голямо на възраст или по- властно, това може да е тормоз.

Ако се касае просто за приятелска игра, учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят. Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като тормоз, е необходимо да се предприемат съответните стъпки, описани в механизма.

Признаци, по които може да се разпознаят насилието и тормозът:

Разпознаването на насилие и тормоз включва следните физически и поведенчески признаци:

- различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;

- неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително едносрични отговори;

- безпокойство и крайности в поведението – от агресивност до пасивност;

- лоша представа за себе си – децата смятат, че са заслужили насилието;

- прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;

- влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост; влошаване на успеха от обучението и чести отсъствия от училище;

- чести отсъствия от определени часове;

- детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връстниците си;

- агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;

- внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или за нивото на развитие на детето;

- бягане и криене, включително зачестили бягства от училище;

загуба на доверие, неучастие в общите занимания в училище, ниска самооценка;

- употреба на алкохол, медикаменти, занемаряване (постоянно обличане на едни и същи дрехи или отказ да сресва косата си);

- психосоматични симптоми като болки в стомаха, главоболие, гадене и др., оплаква се, че сънува кошмари и сънят му е нарушен;

- различни прояви на сексуализирано поведение (имитация на сексуален акт, разголване, използване на език, свързан със сексуални действия и т.н., които са нехарактерни за съответната възраст);

- наблюдават се промени в навиците или в използването на интернет и социалните мрежи.

Тормозът между деца спада към насилието над дете и се третира с мерките на Закона за закрила на детето. Според чл. 7, ал. 1 и 2 от Закона за закрила на детето всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

Конкретни примери, както и разграничаването на нивата на различните форми на насилие и тормоз с оглед причиняване на различна по степен вреда, са представени в Приложение 1. Класификация на формите на насилие и тормоз и предприемане на съответни действия.

II. УЧИЛИЩНА ПОЛИТИКА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ НА НАСИЛИЕ И ТОРМОЗ В ГПЧЕ „ЙОАН ЕКЗАРХ" ЗА УЧЕБНАТА 2026/2027 ГОДИНА

1. Принципи, цели, философия

В основата на Училищната политика за превенция и интервенция на насилие и тормоз в ГПЧЕ „Йоан Екзарх" – гр.Варна е прилагането на цялостен училищен подход, полагане на координирани и последователни усилия насочени към превенция и предотвратяване на насилието и тормоза между учениците в безопасна и подкрепяща училищна среда.

Изграждането на защитна мрежа поставя ясни граници за формирането на ценности, правила и процедури, които не допускат прояви на насилие и тормоз в училище.

➢ **Основни принципи:**

- Спазване на най-добрите интереси на детето;
- Отхвърляне на всички форми на насилие и тормоз, като форма на поведение и общуване;
- Активно включване и участие на цялата училищна общност - педагогически и непедагогически персонал, ученици и родители във всички етапи на планиране и реализиране на проекта;
- Нсдискриминация.

➢ **Основни цели:**

- Повишаване на чувствителността, ангажираността и капацитета на цялата училищна общност за превенция и справяне с насилието и тормоза между връстници;

- Утвърждаване на ясна ценностна система в училище, която не допуска прояви на насилие и тормоз;
- Разработване и приемане на мерки и дейности на ниво клас и училище за превенция на насилие и тормоз;
- Създаване на защитна мрежа, която включва единни правила и действия при регистриране на случаи на тормоз и оказване на адекватна намеса, последствия и по-дългосрочно планиране;
- Включване на всички ученици в разработването на превантивните мерки и създаването на защитната мрежа;
- Създаване на подкрепяща среда в и извън училището.

Настоящата училищната политика за противодействие на насилие и тормоз в ГПЧЕ „Йоан Екзарх" – гр.Варна се базира на направени през изминалите години проучвания и постигнати резултати.

В съдържателен аспект такава политика утвърждава конструктивното поведение; създава условия за превенция на различните форми на насилие; подсигурява на учениците подходящи дейности за подкрепа на позитивното поведение; съдейства за развиване на интелектуалните, социалните и емоционални компетентности на учениците.

Следването на такава политика в училище означава ясно формулирани и приети от цялата общност ценности, принципи и правила, с точни отговорности на различните групи - ръководство, учители, ученици, персонал, родители.

Провеждането на училищна политика за противодействие на насилието и тормоза предполага последователното преминаване през следните стъпки:

Първа стъпка: **Осъзнаване на проблема с насилието и тормоза.**

Втора стъпка: **Дефиниране на елементите на защитната система.**

Трета стъпка: **Изграждане на защитната мрежа.**

Четвърта стъпка: **Сътрудничество с общността.**

Пета стъпка: **Получаване на ефективна помощ от възрастните.**

Шеста стъпка: **Своевременно реагиране на училището според приетите правила.**

Училищната политика се реализира на равнище **училище и на** равнище **клас,** като на всяко едно от тези равнища се осъществяват дейности по **превенция** и **интервенция (реакция).**

Превенцията на насилие и тормоз включва комплекс от мерки, които имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието. Превенцията поставя приоритет върху дейности на равнище клас, например създаване на правила на отношения в класа, морално възстановяване на щета, тематични дискусии, регулярно провеждани в часа на класа или по друго време. Дискусиите са възможност в класа да се поставят за обсъждане въпроси, които вълнуват или смущават децата, като по този начин се създава пространство за отработване на агресията чрез говорене, разиграване на ситуации, тяхното обсъждане и съответно осмисляне.

Интервенциите включват действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на възникнала вече ситуация на насилие и тормоз. Това са последователни действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на възникнала вече ситуация на насилие, тормоз и криза и се реализират като отчитат индивидуалните потребности на всяко дете, въвлечено пряко или косвено в ситуацията, като се прилага принципа на най-добрия интерес на детето.

2. Разработване и въвеждане на система от мерки за реализиране на сигурна образователна среда

Дейности на равнище училище

2.1.1. Превенцията на равнище училище включва оценка и анализ на проблема, създаване на координационен съвет, изготвяне на план за превенция и интервенция на насилието и тормоза в училище, създаване на единни училищни правила, актуализиране на Етичен кодекс.

- **Оценка на проблема**

Оценката на тормоза в ГПЧЕ „Йоан Екзарх" се организира от ръководството на училището със съдействието на Училищния координационен съвет /УКС/ за справяне с насилието и тормоза в началото на всяка учебна година с цел определяне на формите и видовете тормоз, участниците в тормоза и местата, където най-често се случва. За целта могат да се използват редица инструменти, като специални въпросници, анкети, дискусии с участие на цялата училищна общност.

- **Създаване на училищен координационен съвет**

Със заповед на Директора на ГПЧЕ „Йоан Екзарх" е създаден училищен координационен съвет с ясни функции и делегирани отговорности, а именно:

Функции: Отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с насилието и тормоза.

Отговорности:

Разработва комплекс от превантивни дейности, които да се прилагат на ниво класна стая, училище, взимодействие с други институции.

Координира дейностите по стандарти – ценности, желано поведение

Разработва процедури за регистрация на насилие и тормоз и за работа със случай на насилие и/или тормоз (регистриране, кой кога и как се намесва, кой кога и как подава сигнал към други служби, правила и задължения/отговорности на всички служители).

- Методически подпомага работата на учители, класни ръководители при осъществяване на дейности, свързани с превенция на тормоз на ниво клас.
- Проучва потребността и предлага форми на допълнителна квалификация на учителите в тяхната превантивна работа.
- Прави оценка на състоянието на проблема с тормоза и насилието в училище.
- Взаимодейства с извънучилищни структури и институции при осъществяване на дейности на ниво училище.
- Дава предложения за промени в Правилника.
- Координира изпълнението на дейности, свързани с превенция на тормоз на ниво училище и взаимодействие с други инситуции.

Състав за учебната 2026-2027 година

Председател: Юлия Христова - педагогически съветник
Членове: Лина Кръстева – училищен психолог
Елица Боянова - учител,
Виржиния Бартел - учител
Соня Иванова - старши учител
Соня Митева - родител
Велина Георгиева, ученичка от 12ж клас, председател на ученически съвет

- Изготвяне на план за учебната 2026-2027 година превенция и интервенция на насилието и тормоза в училище
- Създаване на единни училищни правила.

Учениците от 8 клас изработват правила на поведение и ценности, които след обобщаване могат да се включат в Правилника за дейността на гимназията.

- Създаване/актуализиране на Етичен кодекс.

➢ Запознаване на цялата училищна общност с определението, проявлението и последиците от насилието и тормоза.

➢ Подобряване на системата от дежурства, с оглед недопускане на насилие и тормоз.

➢ Повишаване квалификацията на педагогическия персонал, относно превенцията и справянето с насилието и тормоза.

1.1.2. Интервенцията на равнище училище включва водене на училищен дневник и процедури за управление на информацията, иницииране на работа по случай и насочване на случай към други служби.

➢ Водене на дневник със случаи. В него се документират единствено ситуациите, съответстващи на второ и трето ниво според приетата класификация (*Приложение 1*), при които е необходима и намесата на координационния съвет. В Дневника със случаи се описва следната информация: дата, клас, участници, вид насилие и ниво, какво е предприето като действие, подпис на служителя.

На базата на вписаните ситуации координационният съвет извършва анализ и оценка на риска от продължаване на насилието и тормоза. Координационният съвет е отговорен за анализа и разпознаването на ученици, които участват и се въвличат в ситуации на насилие и тормоз, без значение дали извършват проявите или са пострадали от насилието. От анализа координационният съвет дава становище за индивидуална работа по случай с дете, което се намира в ситуация на риск по смисъла на Закона за закрила на детето и Закона за предучилищното и училищното образование, предлага мерки и конкретни интервенции, които могат да бъдат индивидуална, групова работа и др. Координационният съвет дава становище и насочва ученика към допълнителна подкрепа за личностно развитие на дете в риск.

➢ **Иницииране на работа по случай, включително насочване на случая към друга служба.**

При случаи от трето ниво, както и по преценка при случаи от второ ниво, съгласно Приложение 1, незабавно се уведомява Дирекция „Социално подпомагане“ (Отдел „Закрила на детето“ – ОЗД) и/или полицията. Уведомените институции започват проверка на сигнала по реда на *Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие, и за взаимодействие при кризисна интервенция* (виж *Приложение 3*: *Кой, кога и къде може да подава сигнал за дете в риск?*), в който следва се включи представител на институцията (учител на класен ръководител, училищен психолог/педагогически съветник).

Индивидуалната работа по случай с дете се осъществява интегрирано от мултидисциплинарен екип. При становище от координационния съвет в училището за иницииране на работа по случай или ако не се свика *Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие, и за взаимодействие при кризисна интервенция*, психологът следва да инициира работа по случай с детето в училището.

Всеки служител в училището е длъжен при установяване на случай на насилие и тормоз незабавно да уведоми директора на гимназията.

➢ Изготвяне и запознаване на персонала с Процедура за действия на персонала при инцидент, свързан с насилие и тормоз, дете в риск или при кризисни ситуации, които засягат ученици от гимназията.

2.2. Дейности на равнище клас

2.2.1. Превенцията на равнище клас включва приоритетно обучителни дейности и работа с класа.

• В час на класа всеки класен ръководител използва формите на групова работа, дискусия, решаване на казус, ролеви игри, споделяне на опит за разясняване на проблема за същността и видовете тормоз между учениците.

• Класните ръководители провеждат перманентни разговори с родителите в индивидуални или групови срещи за това какво е тормоз и какви са преживяванията на извършителя и потърпевшия, дали той се чуства унизен или заплашен.

• Всяка паралелка заедно с класния ръководител изработва общи правила на поведение в училище.

• Класният ръководител, заедно с учениците изработва процедура, описваща мерките в случай на нарушаване на правилата.

• Включване на родители.

Целта е да се създаде пространство, в което се говори открито за тормоза и насилието и се работи за формирането у учениците на нагласи и социални умения, недопускащи насилие като например емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др.

2.2.2. Интервенцията на равнище клас се отнася до всички ситуации на насилие и тормоз според приетата класификация (Приложение: 1).

• При възникнала ситуация на насилие или тормоз, същата се обсъжда между учениците и класния ръководител, с цел изясняване на възникнал проблем, влиянието върху всички участници, последствията, както и възможните решения.

• Съвместни действия между класен ръководител или учител и психолог/педагогически съветник и включване на външни специалисти. При необходимост включване в различни извънкласни и извънучилищни дейности. Водеща роля в тях има класния ръководител.

Може да се организират допълнителни занятия с класа с подкрепата на психолога или педагогическия съветник. За целта би могъл да се покани и външен за училището, центъра за подкрепа за личностното развитие, специализираното обслужващо звено специалист.

• Използване на посредник при разрешаване на конфликта.

• Провеждане на тематична родителска среща.

2.1. Работа с родители

Включването на родителите е важна част от реализирането на цялостната политика и важно условие за нейната ефективност. Съгласно училищните политики, родителите се привличат като партньори в дейностите по превенция и интервенция.

1.3.1. Партньорството с родителите за съдействие по **превенция** на насилието и тормоза може да се осъществява чрез:

• Провеждане на тематична родителска среща, в която учителите да запознаят родителите с цялостната политика, да им се представят основните моменти в механизма и да се дискутира тяхната готовност да участват.

• Покана към родители, които да се включат, като представят своите професии, хобита, интереси, така че да направят видима връзката между образованието и приложението му в живота.

1.3.2. Партньорството с родителите в случаи на **интервенция**: във всички случаи е необходимо родителите на участващите в ситуацията на насилие или тормоз ученици да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от гимназията действия за разрешаване на ситуацията. Насоки към учителя за разговор с родителите:

• Добре е разговорът да бъде започнат със силните страни на децата и след това да се представи ситуацията. Това ще помогне за свалянето на напрежението още в началото.

• Добре е останалите родители от класа също да бъдат информирани за ситуацията и предприетите действия с цел изясняване на неизвестните и сваляне на напрежението. По този начин се ограничават различни интерпретации и спекулации поради непознаване на ситуацията. Родителите трябва да бъдат информирани, че критиките, обидите и неглижирането на другото дете или деца от тяхна страна са недопустими и само ще задълбочат конфликта.

• Разговорът трябва да бъде проведен на подходящо място, в партньорски взаимоотношения, като се остави отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки; от разговора могат да бъдат изведени конкретни договорености – кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат. Конструктивно е учителят да дава конкретни

препоръки на родителите какво биха могли да направят и да обсъжда дали това е според възможностите им. По преценка учителят може да насочи родителите за консултация с педагогическия съветник или с училищния психолог, или с други специалисти при необходимост.

1.3.3. Насоки за работа с родители, когато не съдействат:

В случай че родителите откажат да съдействат или по някакъв начин саботират действията на училището, учителят следва да се обърне към координационния съвет и случая да се обсъди.

	Дейности на ниво клас	Дейности на ниво училище	Дейности с родителите
Повишаване на ангажираността, чувствителността и капацитета на училищната общност	1. Провеждане на сесии по темата за нетолерантното общуване и тормоза, водена от обучени ученици *Срок: през учебната година* *Отг: училищен психолог/педагогически съветник*	**1.** Провеждане на изследване на тормоза и агресивното поведение в 8, 9 и 10 клас *Срок: м. октомври 2026г.;* *Отг: координационен съвет* **2.** Представяне на резултатите на тематичен ПС *Срок: м. ноември 2026г.;* *Отг: пед.съветник, училищен психолог* **3.** Осигуряване на учителите с информация по проблема *Срок: през учебната година* *Отг: пед.съветник, училищен психолог*	1. Запознаване на родителите с резултати от изследването на родителска среща на класа *Срок: през годината* *Отг: кл.ръководител, пед.съветник, уч. психолог* 2. Публикуване на материали в сайта на училището/фейсбук страница „Подкрепа в Пета“/ за повишаване информираността на родителите по проблема *Срок: през годината* *Отг: ръководство, пед.съветник, училищен психолог*
Формиране у децата на умения и нагласи	1. Специализирана работа с учениците в часовете на класа, беседи, презентации, извънучилищни мероприятия *Срок: през годината* *Отг: кл.р-ли, пед.съветник, училищен психолог* 2. Клубна дейност *Срок: през годината* *Отг: ръководители на клуб*	1. Включване на темата за насилието в редовните учебни дисциплини и клубни дейности *Срок: през годината* *Отг: кл.р-ли, пед.съветник, училищен психолог* 2. Обучение на членове на Училищния пиър-екип за връстников подход *Срок: през годината* *Отг: пед.съветник, училищен психолог* **3.** Ученическо самоуправление за организиране	**1.** Привличане на родителите за по-широко участие в проекта – дейности, които могат да предложат и организират *Срок: през годината* *Отг: кл.р-ли*

	3. Работа на педагогическия съветник с класните ръководители за установяване на нивото на сплотеност в класовете и стимулиране изграждането на общности в класовете *Срок: през годината* *Отг: пед.съветник,училищен психолог, кл.р-ли*	на Коледна и др. благотворителни инициативи *Срок: през годината* *Отг: учители, пед.съветник, училищен психолог* **4.** Представителни изяви на клубовете *Срок: през годината* *Отг: ръководители на клуб* **5.** Организиране на училищни кампании за превенция на рисково поведение *Срок: през годината* *Отг: пед.съветник, училищен психолог* **6.** Работа по проекти *Срок: през годината* *Отг: учители* **7.** Изпълнение на дейностите от раздел спорт и туризъм, заложени в Годишния план на училището *Срок: през годината* *Отг: според годишния план*	

Изграждане на защитна мрежа	***Правила***	**2.** Разработване и приемане на правила на класа (ценности, правила на поведение и последствия) *Срок: 1 уч.срок* *Отг: кл.р-ли* **2.** Въвеждане и популяризиране на механизми за съобщаване на случаи на насилие *Срок: през годината* *Отг: кл.р-ли*	1. Прилагане на процедура за проследяване поведението на ученик *Срок: през годината* *Отг: учители* ***2.*** Прилагане на процедура за действия на персонала при възникване на инцидент *Срок: през годината* *Отг: училищен персонал* ***3.*** Осигурено дежурство в коридорите и фоайетата на училището, както и в училищния двор *Срок: през годината* *Отг: учители*	1. Запознаване на родителите с правилата на класа с цел получаване на тяхната подкрепа за спазването им *Срок: през годината* *Отг: кл.р-ли* 2. Постоянна връзка с родителите при случаи на насилие *Срок: през годината* *Отг: кл.р-ли, пед.съветник, училищен психолог*
	Санкции/мониторинг на ситуации	1. Според приетите в класа последствия за неспазване правилата на класа *Срок: през годината* *Отг: кл.р-ли*	***1.*** Съвместни дейности с инспектор ДПС за проследяване случаи *Срок: през годината* *Отг: Ръководство, пед.съветник, училищен психолог*	1. Активно включване на родителите за участие в срещи с класни ръководители, пед. съветник, ръководство при обсъждане на случаи. *Срок: през годината* *Отг: кл.р-ли*

	Награди		**1.**Популяризиране на постиженията на ученици, сайта на училището, връчване на грамоти *Срок: през годината* *Отг: Ръководство, пед.съветник, училищен психолог* **2.** Включване в училищния сайт на публикации за добри практики и постижения *Срок: през годината* *Отг: ръководство*	1. Изпращане на благодарствени писма до родителите за постижения и награди. *Срок: през годината* *Отг: кл.р-ли*

Приложения:

Приложение 1: Класификация на формите на насилие и тормоз и предприемане на съответни действия.

Приложение 2: Насоки за интервенция.

Приложение 3: Кога, кой и къде може да подава сигнал за дете в риск?

ПРИЛОЖЕНИЕ 1. КЛАСИФИКАЦИЯ НА ФОРМИТЕ НА НАСИЛИЕ И ТОРМОЗ И ПРЕДПРИЕМАНЕ НА СЪОТВЕТНИ ДЕЙСТВИЯ			
Ниво на насилие и тормоз	**Отговор на училището**	**Документиране**	**Последователност на процедурите за интервенция**
ПЪРВО НИВО - НАРУШАВАНЕ НА ПРАВИЛАТА: • **Форми на физическо насилие** са например: леко удряне, бутане, щипане, драскане, дърпане на коса, хапане, подритване, замърсяване или разрушаване на нечия собственост. • **Форми на психическо насилие** са например: омаловажаване, клюкарстване, обиждане, осмиване, засрамване, подвикване, ругаене, клеветене, подигравки, унижение, заплахи, нецензурни/неприлични коментари, измисляне на прякори, изключване от групови или съвместни дейности, фаворизация/предпочитания, базирани на различие, разпространяване на слухове. • **Форми на сексуално насилие** са например: показване на неприлични жестове и действия, вербален тормоз със сексуално съдържание, разпространение на истории и изображения със сексуален подтекст, съблазняване от друго дете или възрастен, злоупотреба с власт при подстрекаване, изнудване, склоняване и/или принуждаване към сексуални действия. • **Форми на кибернасилие** са например: обидни колажи, снимки, видеа, коментари, обаждания и изпращане на обидни съобщения (SMS, MMS, съобщения в социалните мрежи и др.), използване на дискриминативни и обидни етикети, използване	На първо ниво действията се предприемат от класен ръководител или учител заедно с родител, като се осъществява педагогическа работа – индивидуално, за група деца/ученици или за цялата група/клас. При наличие на щети от материален характер – те се възстановяват. Ако педагогическата работа не дава резултат и насилственото поведение се повтаря, последствията са по- сериозни, то тогава следва се да предприемат действия, предписани за ситуации от второ или трето ниво.	Ситуациите от първо ниво не се регистрират в Дневника със случаи, защото са първа проява на насилие и не се тълкува като тормоз.	1) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 2) Класният ръководител/учителят подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. 3) Уведомяване на родител от класния ръководител/учителя. 4) Консултации – предприемане на индивидуални разговори с участниците от класния ръководител/учителя. 5) Мерки и действия от страна на класен ръководител/учител – намиране на решение, което удовлетворява страните и служи за пример на наблюдателите. 6) Проследяване на изпълнението на предприетите мерки и действия.

Нива на насилие и тормоз	Отговор на училището	Документиране	Последователност на процедурите за интервенция
ВТОРО НИВО ПОВТАРЯНЕ НА ЕДНИ И СЪЩИ НАРУШЕНИЯ НА ПРАВИЛАТА ИЛИ НАСИЛИЕ С ПО-СЕРИОЗНИ ПОСЛЕДИЦИ - ТОРМОЗ: • **Форми на физически тормоз** са например: шамаросване, удряне, стъпкване или късане на дрехи, ритане, обграждане, плюене, отнемане и разрушаване на нечия собственост, дърпане на нечий стол изпод него, дърпане за уши или коса. • **Форми на психически тормоз** са например: изнудване, заплашване, несправедливо наказание, забрана за общуване, отхвърляне и манипулация, подигравки, отправени пред целия клас или група, публично унижение, обиди, интригантстване, разпространяване на слухове, публично отхвърляне и игнориране, неприемане, манипулиране и използване.; • **Форми на сексуален тормоз** са например: сексуално докосване, показване на порнографски материали, показване на интимни части на тялото и сваляне на дрехи, подтикване или принуждаване към сексуални действия, заснемане в сексуални пози. • **Форми на кибертормоз** са например: непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видео, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение, унизителни за детето снимки/видео, кражба на профил и използване език на омраза.	На второ ниво, по правило, действията се предприемат от класен ръководител заедно с психолог или педагогически съветник, председател или представител на координационния съвет и задължително участие на родител, като се уведомява директора. Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, трябва да се уведоми директора, който следва да се обърне към отделите за закрила на детето. По преценка се подава сигнал до ОЗД и/или полиция. Координационният съвет	Ситуацията на тормоз се описва в Дневника със ситуации от свидетеля на случилото се или класния ръководител. Възстановява не на щети при наличие на такива.	1) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 2) Учителят/класният ръководител подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. Всеки служител, който е станал свидетел на насилието, може да подаде сигнал към ОЗД. 3) Учителят/класният ръководител съобщава на Координационния съвет за случая. Прави се оценка на случая и по преценка директорът подава сигнал от името на институцията до ОЗД и/или полицията и се инициира работа по случай. 4) Уведомяване на родител. 5) Мерки и действия – работа на координационния съвет: анализ на ситуациите от регистъра и предприемане на работа по случая. 6) Проследяване на изпълнението на предприетите мерки и действия.

	прави оценка на риска и се инициира индивидуална работа по случай.		
Нива на насилие и тормоз	**Отговор на училището**	**Документиране**	**Последователност на процедурите за интервенция**
[redacted] СИСТЕМНА ЗЛОУПОТРЕБА, КАКТО И СИТУАЦИИ, В КОИТО СЪЩЕСТВУВА СПАСНОСТ ЗА ЖИВОТА И ЗДРАВЕТО ЗА КОЙТО И ДА Е ОТ УЧАСТНИЦИТЕ В СИТУАЦИЯТА: • **Форми на физически тормоз** са например: сбиване, задушаване, събаряне, причиняване на изгаряния и други наранявания, намушкване с остър предмет, провесване от прозорец или високо място, лишаване от храна, излагане на ниски или високи температури и заплашване с оръжие. • **Форми на психически тормоз** са например: сплашване, изнудване със сериозни заплахи, насилствено отнемане на пари и вещи, ограничаване на движението, склоняване за употреба на наркотични и други психотични вещества, включване в деструктивни групи и организации, изолация, групово измъчване на индивид или група и организиране на затворени групи (банди), последиците от които наранява други. • **Форми на сексуален тормоз** са например: съблазняване от друго дете или възрастен, злоупотреба с власт при подстрекаване, изнудване, склоняване и/или принуждаване към	На трето ниво се уведомява незабавно ОЗД и/или органите на полицията. Действията на ниво институция се предприемат от директора заедно с координационния съвет със задължителното участие на родител и компетентни власти, организации и услуги (центрове за социална работа, здравни центрове, отдел закрила на детето, полиция и др.). Ако присъствието на родител не е в най- добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да информира отделите за закрила на детето, центъра	Ситуациите на тормоз от трето ниво се описват в Дневника със случаи, като по тях се предприема интензивна работа, включваща всички участници; правят се оценки на потребностите и план за действие, както и се инициират процедури в съответствие със Закона за закрила на	1) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 2) Учителят/класният ръководител подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. Незабавно се уведомява директорът и се подава сигнал към ОЗД и/или органите на полицията. 3) Уведомяване на родител. 4) Консултации – предприемане на индивидуални разговори с участниците. 5) Мерки и действия от страна на координационния съвет, интензивна работа по случай, информиране и насочване към други служби и/или услуги от страна на директора. Ако друга

сексуални действия, блудство, изнасилване, кръвосмешение. • **Форми на кибертормоз** са например: повторно действие на непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видеозаписи, злоупотреба с блогове, форуми, социални мрежи, заснемане без разрешение, заснемане на сцени на насилие, разпространение на записи и снимки на детска порнография.	за социална работа и/или полицията. При материална щета се съставя Протокол за възстановяване на щетата.	детето, Наредба за приобщаващото образование, Закона за предучилищното и училищното образование.	организация или услуга е въвлечена в работата с детето или ученика, институцията установява връзка с тези организации или услуги и синхронизира дейностите. 6) Проследяване на изпълнението на предприетите мерки и действия.

ПРИЛОЖЕНИЕ 2. НАСОКИ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЯ

1. Прекратяване на ситуация на насилие и тормоз.
2. Подход за възстановяване на щетата.
3. Действия при тежък инцидент или при повторна ситуация на насилие или тормоз.
4. Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността.
5. Действия при насилие на дете/ученик срещу член на екипа на институцията.
6. Действията при насилие на възрастен срещу дете/ученик.

Намесата и справянето с конкретни ситуации на тормоз и насилие е част от цялостната политика на институцията срещу насилието. Намесата на възрастните следва внимателно да се обмисли и планира. Тя трябва да бъде последователно прилагана от цялата училищна общност, за да бъде максимално ефективна. Важно е да не бъдат омаловажавани и първите прояви на влошаване на отношенията между децата, както и поведението, което е неприемливо. Тези ситуации представляват първо ниво от приетата класификация *(Приложение 1)*. Необходимо е още при най-малките сигнали и съмнения за тормоз да се предприемат стъпки, за да се предотврати ескалация на насилието и да се изпрати ясно послание, че такова поведение няма да бъде толерирано. Вниманието трябва да бъде насочено както към проявите на физически тормоз, така и към неговите социални и психологически измерения.

1. **Прекратяване на ситуация на насилие и тормоз.**

Задължение на всеки служител на институцията е да се намеси, за да прекрати ситуация на насилие/тормоз, на която е станал свидетел или за която е получил сигнал (от дете, родител или друг служител от училището):

• в случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно;

• когато има опасност за живота на неговото здраве и физическия интегритет може да се използва разумна физическа сила под формата на избутване, издърпване, задържане на място.

• не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се случи на по-късен етап. Важното е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности и детето, което е потърпевшо, особено в присъствието на детето, което е нанесло насилието/тормоза и на други деца, защото това може да урони неговото достойнство. Фокусът на интервенцията трябва да бъде насочен към децата – свидетели на насилието, към средата, а не към активните участници и потърпевшите в ситуацията на насилие;

• когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата или да се наложи друга предварително съгласувана мярка.

2. Подход за възстановяване на щетата

Подходът за възстановяване на щетата се основава на принципа, че „всяка щета, нанесена на друг, трябва да бъде възстановена“ и включва съответните действия в тази посока. Важно е преди да се прилага подходът да бъде предварително съгласуван с цялата общност, включително и с децата, и да бъде част от политиката на институцията. Възстановяване на щетата е принцип, който предполага, че хората правят грешки. Грешките следва да бъдат поправени, като същевременно не се налагат наказания. Този принцип подчертава поемането на отговорност за неприемливо поведение и за позитивно решаване на проблема. Възстановяването на щетите успешно може да се прилага за материални и за нематериални щети.

Подходът за възстановяване на щетата изисква време и по-задълбочен разговор с детето, което е извършило насилие, за да му се помогне да разбере какви са последствията от неговата постъпка. Поради тази причина е най-добре този подход да се приложи от учителя/класния ръководител, педагогическия съветник/психолога.

Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед

отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан:

• като първа стъпка учителят/класният ръководител изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете;

• ключов момент във възстановяването на щетата е, че учителят/класният ръководител разговаря с детето, а детето само предлага как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово предложение трябва да се съгласи и детето, което е потърпевш от насилието. Този процес се медиира от ангажирания в случая учител/класен ръководител, педагогическия съветник или психолога;

• след изясняване на ситуацията и постигане на договореност, учителят/класният ръководител за определен период от време проследява поведението на децата и дава обратна връзка. Учителят може да потърси съдействие и от другите учители, които също да наблюдават поведението на децата и да реагират своевременно. Педагогическият съветник или психолога също може да подпомогне работата на учителя като наблюдава детето във взаимоотношенията му с другите деца и даде насоки за действията и мерките, които учителят да предприема при необходимост;

• при преценка може да бъде насочено към услуги в общността (виж точка 4. Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността).

3. Действия при инцидент, криза или при повторна ситуация на насилие или тормоз

При повторна ситуация на насилие или когато има случай на инцидент или криза се следват предписанията от механизма, описани в *Приложение 1.* Класификация на формите на тормоз и предприемане на съответни действия:

• при инциденти и кризи се препоръчва работа в групов формат (например работа с цялата група/класа), като кризисна интервенция е от минимум 45 минути до 1 час и 30 мин. в определени рамки – затворено пространство, в което участниците не допускат нови лица, и др. Предлага се пространство, в което да се вентилират емоциите от преживяното и да се даде възможност за преработка.

Най-подходящо е тази интервенция да бъде извършвана от психолога или педагогическия съветник, а при липсата на такъв специалист веднага да се потърси съдействие от Националната мобилна група за психологическа подкрепа, състояща се от кризисни психолози към МОН, мобилната група или специалист от услуга в общността или мобилни кризисни психолози от Държавната агенция за закрила на детето. Честа спонтанна реакция на възрастните е заставането на страната на „жертвата“ и наказване на „насилника“. Ключово при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че детето, обект на тормоз, не се нуждае от състрадание, а детето, извършител на тормоз, не се нуждае от наказание, особено което го унижава, а от разбиране и емпатия (съпреживяване), за да може то да развие това чувство към другите;

• работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране на умения за справяне с подобно поведение. Важно е учителят/класният ръководител да поговори с детето, по възможност още същия ден (или веднага след като е разбрал за случая, ако се касае за ситуация, за която е научил случайно) и да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени;

• погрешно е открито и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете, защото това допълнително ще урони достойнството на детето пред неговите връстниците. При този първи разговор е важно да се предложи на детето подкрепа, като се разговаря с него какво точно ще му помогне да се почувства сигурно;

• необходимо е да се подчертае поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се;

• детето трябва да почувства доверие и сигурност за споделяне, което е особено важно ако насилието се повтори. Може да му се предложи да поговори с психолога в институцията;

• не е препоръчително да се прави среща между детето, върху което е упражнено насилието, и детето, което е извършило насилието, с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последствия. При създаване на необходими условия

и след съответно обучение на специалистите в училище, специализираното обслужващо звено може да се реализира медиация с цел възстановяване на емоционалната и моралната щета и взаимовръзките между децата.

• наблюдавайте детето в следващите дни, за да се уверите как се чувства, и при необходимост отново разговаряйте с него;

• необходимо е да се работи с наблюдателите не само на нивото на превенцията, но и след ситуация на тормоз;

• не се отстраняват наблюдателите, когато се прекратява или управлява ситуация на тормоз, като всички, които са били там, следва да видят какво се прави съгласно правилата на интитуцията;

• валидират се правилата и етиката на поведението и се подкрепят тези, които са се намесили в защита ценностите на институцията. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще;

• насърчават се отговори на насилието с думи, търсене на помощ и съобщаване за случая;

• при преценка детето може да бъде насочено към услуги в общността.

4. Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността

Насочването на детето и неговите родители към консултация и психологическа работа следва да се осъществява от психолога, педагогическия съветник или ако няма такъв – от учителя на групата/класния ръководител. Насочващият трябва да е запознат с услугите в общността и да даде пълна и конкретна информация на родителите за възможните услуги и програми – къде може да се консултират, колко струват консултациите, какво представляват консултациите, какъв е метода на работа и т.н.

Всяка детска градина/училище следва да имат актуална информация за наличните услуги в общността, като центрове за превенция и консултативни кабинети към местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, центрове за обществена подкрепа, комплекси за социални услуги, общински съвети по наркотичните вещества, програми, предлагани от неправителствени организации и др. Важно е насочването да се направи конкретно и с грижа, за да могат родителите и детето да се възползват, а не да го приемат като мярка за наказание.

5. Действия при насилие на ученик срещу член на екипа на институцията

Действието се прекратява незабавно от възрастен, който е в близост до мястото на извършеното насилие.

Оказва се помощ в случай, че има пострадал/пострадали.

Детето трябва да бъде отделено с оглед на възстановяване на сигурността.

Отделянето на детето може да бъде временно до успокояването му, осъществява се психологическо консултиране/кризисна интервенция.

Уведомяват се родителите на детето.

С детето започват дейности за установяване на причините, изясняване на ситуацията, оценка на проблема. С него задължително разговаря психолог или педагогически съветник. Последният дава становище след оценката на проблема и поведението за целите на вземането на решение за последствията от Педагогическия съвет.

Училището организира провеждане на педагогически съвет за вземане на решение за последващи действия. Обсъждат се възможни действия и се прави план за работа с детето.

6. Действията при насилие на възрастен срещу ученик

При насилие на възрастен над дете незабавно се подава сигнал към ОЗД и/или полиция и се свиква Координационния механизъм за дете в риск.

Училището извършва последователни действия – описани в *Приложение 3:* Кога, кой и къде може да подава сигнал за дете в риск?

С пострадалото дете разговаря психолог или педагогически съветник, който прави оценка и изготвя становище.

ПРИЛОЖЕНИЕ 3:

КОГА, КОЙ И КЪДЕ МОЖЕ ДА ПОДАВА СИГНАЛ ЗА ДЕТЕ В РИСК?

1. Кога се подава сигнал за дете в риск?
2. Кой подава сигнал за дете в риск или в ситуация на насилие и тормоз?
3. Къде може да се подава сигнал за дете в риск или в ситуация на насилие и тормоз?

1. Кога се подава сигнал за дете в риск?

Съгласно Закона за закрила на детето (чл. 7, ал. 1) „Лице, на което стане известно, че дете се нуждае от закрила, е длъжно незабавно да уведоми дирекция „Социално подпомагане", Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи.

Съгласно ал. 2 „Същото задължение има и всяко лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако то е обвързано с професионална тайна".

"Дете в риск" е дете:

а) чиито родители са починали, неизвестни, лишени от родителски права или чиито родителски права са ограничени, или детето е останало без тяхната грижа;

б) което е жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унизително отношение или наказание в или извън семейството му;

в) за което съществува опасност от увреждане на неговото физическо, психическо, нравствено, интелектуално и социално развитие;

г) което страда от увреждания, както и от труднолечими заболявания, констатирани от специалист;

д) за което съществува риск от отпадане от училище или което е отпаднало от училище.

2. Кой подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

При идентифициране на случаи на насилие и тормоз на ученици директорът на институцията следва да бъде незабавно уведомен. От страна на институцията сигналът се подава от директора.

Всеки член на институцията, който е станал свидетел на ситуация на насилие и тормоз, е длъжен незабавно да уведоми ОЗД и /или полицията.

Съгласно Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето (чл. 10, ал. 5) в случаите, отнасящи се до насилие над дете, се разглеждат и анонимни сигнали.

В случай на подозрение за ситуация на тормоз, всеки служител в институцията може да проведе консултация, като се свърже с Националната телефонна линия за деца и разговаря с консултант на телефон **116 111**, а в ситуации на кибернасилие и кибертормоз – да се свърже с Националния център за безопасен интернет на телефон **124 123** или чрез сайта www.safenet.bg .

3. Къде може да се подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

Към Държавната агенция за закрила на детето функционира Национална телефонна линия за деца 116 111, която работи 24 часа в денонощието. Линията е с национално покритие, достъпна от територията на цялата страна, напълно безплатна за обаждащите се, независимо дали звънят от стационарен или мобилен телефон.

Националната телефонна линия за деца предоставя консултиране, информиране и помощ по всякакви въпроси и проблеми, свързани с деца. Към нея при необходимост могат да се обръщат за съдействие и професионалисти. В случаи, касаещи насилие и тормоз в интернет (кибернасилие и кибертормоз), сигнал може да се подава към Националния център за безопасен интернет. Към центъра функционира консултативна линия, отворена в работните дни между 10 и 16 часа на телефон 124 123, имейл **helpline@online.bg** и чат в сайта **www.safenet.bg**. Консултациите на линията са анонимни и на нея могат да се свързват както деца, така и професионалисти и родители.

Сигнал може да бъде подаден и към националния телефон за спешни повиквания: **112.**

Според Координационния механизъм, в случай че сигналът за насилие бъде приет от някой от визираните органи за закрила – получен от дирекция „Социално подпомагане" (отдел за закрила на детето), Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи, съгласно чл. 7 от Закона за закрила на детето той е длъжен да уведоми за

това останалите незабавно до 1 час от регистриране на сигнала, включително по телефон и факс. Сигналът се изпраща в дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на детето. Съгласно Координационния механизъм във всеки един отдел „Закрила на детето“ при дирекция „Социално подпомагане“ началникът на отдела е на разположение, като той определя отговорен социален работник. В отдел „Закрила на детето“ определеният отговорен социален работник извършва проверката на сигнала до 24 часа от неговото постъпване.

При проучването на сигнала социалният работник може да потърси съдействие от страна на училището – информация за детето, за взаимоотношенията му с децата, впечатленията на учителите, т.е. информация, с която да бъде направена оценка на случая. При проучването на сигнала и предприемането на действия се изисква работа в екип от страна на различни специалисти, за да се направи точна оценка и да бъдат съгласувани действията на различните специалисти.

В случай че бъде установен риск за детето, трябва да бъдат предприети мерки за закрила и да започне работа по случая. Изготвя се общ план, в който се описват планираните мерки, като социалният работник е отговорен и следи за изпълнението на плана. Мултидисциплинарният екип на местно равнище следва да си постави единна стратегическа цел, за постигането на която следва да изготви съвместен план за действие с разписани конкретни задачи със срок за изпълнение. Всеки един от посочените по-горе участници в мултидисциплинарния екип набелязва и предлага на останалите от екипа конкретни задачи по случая, които да изпълни, съобразно собствените си правомощия и в съответствие с нормативната уредба. Конкретните задачи за изпълнение следва да бъдат зададени така, че да може всеки участник да действа съобразно оперативната си самостоятелност, като изпълнението на конкретните дейности и задачи бъде подкрепено със съдействието на останалите участници и в същото време това да спомогне за крайния резултат – дългосрочна цел, която трябва да гарантира в най-голяма степен интереса на засегнатото дете. Ролята на социалния работник е свързана с проучване на семейната среда и предприемане на мерки за закрила. В същото време той има правомощията и ангажимента да консултира родителите, да подпомогне тяхната ангажираност в работата с детето на равнище детска градина/училище. Социалният работник може да консултира семейството, да насочи родителите и детето към подходящи социални услуги и консултации.

Процедура

За действия на персонала при инцидент, свързан с насилие и тормоз, дете в риск или при кризисни ситуации, които засягат ученици от гимназията

Определения:

Инцидент, свързан с насилие и тормоз – всяко събитие, свързано с намерение за или реално упражнено физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето.

Кризисна ситуация – ситуация, при която в сериозна степен е нарушена стабилността на отношенията и връзките на личността на детето с обкръжаващия свят, извънредни обстоятелства или инциденти, в които има пострадали деца.

"Дете в риск" е дете:

а) чиито родители са починали, неизвестни, лишени от родителски права или чиито родителски права са ограничени, или детето е останало без тяхната грижа;

б) което е жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унизително отношение или наказание в или извън семейството му;

в) за което съществува опасност от увреждане на неговото физическо, психическо, нравствено, интелектуално и социално развитие;

г) което страда от увреждания, както и от трудолечими заболявания, констатирани от специалист;

д) за което съществува риск от отпадане от училище или което е отпаднало от училище.

Изисквания:

1. Настоящата процедура е изработена с цел постигане на максимална бързина и компетентност при реагиране в ситуация на възникнал инцидент, свързан с насилие, тормоз, дете в риск или при кризисни ситуации на територията на ГПЧЕ „Й.Екзарх" или в който участват ученици от гимназията.
2. Всички учители и служители са длъжни да познават процедурата и носят лична отговорност за спазване на вида, реда и срока на изпълнение на дейностите, отнасящи се до тях.
3. Учителите и служителите от ГПЧЕ „Й.Екзарх" са длъжни да спазват принципа за нерагласяване на лична информация, свързана със замесените в инцидента лица, без да са упълномощени за това.
4. При констатиране на дете в риск всеки учител и служител е задължен да информира член на ръководството и/или педагогическият съветник/училищният психолог. Ръководството на училището и педагогическият съветник/училищният психолог имат ангажимента да информират компетентните органи (Отдел за закрила на детето-Варна, МВР, ДПС) и да съдействат, за да бъдат предприети необходимите действия, осигуряващи безопасност и закрила на детето.

Контакти:

Национална система 112 за спешни и аварийни ситуации

ІІРПУ – Варна Дежурен: 052 604 622; 052 553 279

Инсп. ДПС – Н. Гебеджелиева - 0898756713

наименование - пълно	адрес	телефон	факс	e-mail	директор/началник отдел	GSM
Регионална дирекция СП-Варна	гр. Варна, бул. "Цар Освободител" № 76Г, ет. 5	052603626	052650171	varna-rdsp@asp.government.bg	Димитричка Станчева Кънчева	0898776129
Отдел "Закрила на детето"	**ул. "Г. С. Раковски" 62 ет.3**	**052602771**	**052602771**	ozd_varna@abv.bg	**Ана Радинова Конукова**	**0899986354**

ДАЗД- Варна: Лилия Мирева – 052 64 24 25

Дете в риск: национална телефонна линия с единен европейски номер 116 111

Горещ телефон Д"СП" – 02/ 9350550

Национален център за безопасен интернет на телефон **124 123** /сайт: www.safenet.bg; имейл **helpline@online.bg** / .

ДЕЙСТВИЯ ПРИ ИНЦИДЕНТ, СВЪРЗАН С НАСИЛИЕ И ТОРМОЗ:

Непосредствени действия при инцидент:

1. **Уведомяване на ръководството на гимназията**

При настъпване на инцидент на територията на училището, който би могъл да застраши живота и/или психическото и физическо здраве на децата или при постъпване на информация за подобен случай, в който участва ученик от гимназията, всеки учител и служител в училището е длъжен незабвно да уведоми член на ръководството (директор или зам. директор).

Отговорност: Всички учители и служители
Срок: Непосредствено при/след инцидент

2. **Осигуряване на медицинска помощ**

2.1. В случай, че инцидентът е свързан с физическа опасност за живота/здравето на дете, учителят или служителят, разбрал пръв за инцидента, веднага сигнализира на медицинското лице (училищния лекар или медицинската сестра) за извършване на медицински преглед на пострадалото дете.

Отговорност: учител или служител, подал сигнала
Медицинско лице
Срок: Непосредствено след инцидент

2.2. Медицинските лица извършват първоначален медицински преглед на пострадалото дете (пострадалите деца) и регистрират състоянието му (им) в регистрационната книга.

Отговорност: Медицинско лице
Срок: Непосредствено след инцидент

2.3. При необходимост се повиква се повиква спешна медицинска помощ на телефон 112. Незабавно с това се уведомяват и родителите/настойниците на пострадалото дете, като разговорът се регистрира в дневник-регистър.

Отговорност: Медицинско лице/ Ръководство
Срок: Непосредствено след инцидент

3. **Уведомяване на родителите**

Уведомяват се родителите/настойниците на пострадалото дете (децата), както и родителите на детето (децата), упражнили насилието.

Отговорност: Учителят или служителят, свидетел на инцидента, ръководство
Срок: Непосредствено след инцидент

4. **Уведомяване на съответни органи или институции**

Ако инцидентът е свързан с физическо насилие, свързани с по-сериозни физически наранявания, незабавно се уведомяват органите по закрила на детето (ОЗД; ДАЗД) и/или органите на реда – II РПУ – дежурен или инспектор ДПС.

Отговорност:, ръководство
Срок: Непосредствено след инцидент

5. **Регистриране на събитието**

При настъпване на инцидент, след като са извършени първите необходми действия по опазване живота и здравето на пострадало дете, учителят или служителят, докладващ за инцидента, регистрира сигнала в специален дневник, съхраняващ се при педагогическия съветник на училището. Дневникът със случаите съдържа слените графи: N по ред; дата, клас, участници, вид насилие и ниво, какво е предприето като действие, подпис на служителя.

Отговорност:, Учителят или служителят, подал сигнала, член на ръководството
Срок: Непосредствено след инцидента и предприетите неотложни мерки

Последващи действия:

6. Проверка по случая
   Класният ръководител извършва проверка по случая, като при необходимост ползва съдействието на педагогическия съветник/училищния психолог и/или ръководството на училището

   Отговорност: Ръководство, класен ръководител, педагогически съветник, училищен психолог.
   Срок: До 1 седмица след инцидент

6.1. При необходимост ръководството на училището може да поиска външна помощ за изясняване на случая, като извършва писменото уведомяване на съответните институции (ДПС, ДАЗД, отдел „Закрила на детето").

   Отговорност: Ръководство
   Срок: В хода на проверката

7. Преди да е приключила проверката по случая, ако е необходимо педагогическият съветник/училищен психолог сам или с помощ на други специалисти извършва кризисна интервенция или друг вид дейности с отделни ученици, класове и учители, свързани с емоционалното отреагирване на ситуацията.

   Отговорност: Педагогически съветник, училищен психолог
   Срок: В хода на проверката

8. Предложение за последващи действия
   След изясняване на случая, класният ръководител прави предложение за предприемане на последващи административни действия – стартиране на процедура по налагане на наказание съгласно ППЗНП, разговор с родители, уведомяване на УКППУ и Отдел за закрила на детето към Дирекция „Социално подпомагане", евентуално – ДПС и др. подобни. Педагогическият съветник/училищния психолог определя и последващите косултативни или тренингови дейности по случая.

   Отговорност: Класен ръководител, педагогически съветник, училищен психолог
   Срок: До 10 дни след инцидент

9. Извършване на последващи дейности.
   Административни – свикване на педагогически съвет за обсъждане поведението
   Възпитателни – индивидуална работа, работа с класа от страна на класен ръководител, педагогически съветник, училищен психолог, УКППУ

   Отговорност: класни ръководители, педагогически съветник, училищен психолог, УКППУ
   Срок: До две седмици след инцидент/или заседание на ПС

10. Приключване на случая
    След приключването им, последващите дейности, както и коментарът по тях (ако има такъв) се попълват в дневника-регистър.

    Отговорност: класни ръководители, педагогически съветник, училищен психолог, УКППУ
    Срок: След приключване на последващите дейности

Отговорности и срокове за извършване на дейности при ***инцидент, свързан с насилие:***

Лице	Непосредствени действия:							КОМУНИКАЦИЯ С МЕДИИ	Последващи действия:					
	Уведомяване на ръководството на гимназията	Осигуряване на медицинска помощ			Уведомяване на родители	Уведомяване на органи или институции	Регистриране на събитието		Проверка по случая	Осигурява не външна помощ	Кризисна интервенция	Предложение за последващи действия	Извършване на последващи дейности.	Приключване на случая
		сигнализира на медицинското лице	първоначален медицински преглед	повиква спешна медицинска помощ										
Учител/ служител, свидетел или информиран за събитието	Непосредствено при/след инцидент	Непосредствено при/след инцидент			Непосредствено след инцидент		Непосредствено след инцидента и предприетите неотложни мерки	САМО ЧЛЕН НА РЪКОВОДСТВОТО ИЛИ УПЪЛНОМОЩЕНО ОТ НЕГО ЛИЦЕ						
Член на ръководството					Непосредствено след инцидент	Непосредствено след инцидент	Непосредствено след инцидента и предприетите неотложни мерки		До 1 седмица след инцидент	В хода на проверката				
Медицинско лице			Непосредствено след инцидент	Непосредствено след инцидент										
Класен ръководител									До 1 седмица след инцидент			До 10 дни след инцидент	До две седмици след инцидент/или заседание на ПС	След приключване на последващите дейности
Педагогически съветник/училищен психолог									До 1 седмица след инцидент		В хода на проверката	До 10 дни след инцидент	До две седмици след инцидент/или заседание на ПС	След приключване на последващите дейности
Председателн на УКППУ ситуация													До две седмици след инцидент/или заседание на ПС	След приключване на последващите дейности

ДЕЙСТВИЯ ПРИ УСТАНОВЯВАНЕ НА ДЕТЕ В РИСК ИЛИ ПРИ КРИЗИСНА СИТУАЦИЯ:

Непосредствени действия:

1. **Уведомяване на ръководството на гимназията**

При установяване на дете в риск или при кризисна ситуация всеки учител и служител в училището е длъжен незабавно да уведоми член на ръководството (директор или пом. директор).

Отговорност: Всички учители и служители

Срок: Непосредствено при ситуация

2. **Осигуряване на медицинска помощ**

2.1. В случай, че е налице физическа опасност за живота/здравето на дете, учителят или служителят веднага сигнализира на медицинското лице (училищния лекар или медицинската сестра) за извършване на медицински преглед на пострадалото дете.

Отговорност: учител или служител, подал сигнала
Медицинско лице

Срок: Непосредствено при ситуация

2.2. Медицинските лица извършват първоначален медицински преглед на пострадалото дете (пострадалите деца) и регистрират състоянието му (им) в регистрационната книга.

Отговорност: Медицинско лице

Срок: Непосредствено при ситуация

2.3. При необходимост се повиква спешна медицинска помощ на телефон 112 или 150.

Отговорност: Медицинско лице/ член на ръководството на гимназията

Срок: Непосредствено при ситуация

3. **Уведомяване на съответни органи или институции**

При наличие на дете в риск или е налице критична ситуация, незабавно се уведомяват органите по закрила на детето (ОЗД; ДАЗД) и/или органите на реда – II РПУ – дежурен или инспектор ДПС.

Отговорност: Ръководство, педагогически съветник, педагогически съветник

Срок: Непосредствено при ситуация

4. **Уведомяване на родителите**

Родителите на дете в риск и/или в кризисна ситуация се уведомяват във всички случаи, с изключение на ситуации, в които риска за детето идва от самото семейство.

Отговорност: Учител, служител, класен ръководител, ръководство

Срок: Непосредствено при ситуация

5. **Регистриране на събитието**

При настъпване на инцидент, след като са извършени първите необходими действия по опазване живота и здравето на пострадало дете, учителят или служителят, докладващ за инцидента, регистрира сигнала в дневникът- регистър, съхраняващ се в кабинета на педагогическия съветник/училищния психолог.

Отговорност: Член на ръководството, учителят или служителят, подал сигнала

Срок: Непосредствено при ситуация и предприетите неотложни мерки

Последващи действия:

6. Училищна комисия за действие при кризисна ситуация и за превенция на риска за дете, жертва или в риск от насилие в състав – Директор/зам.директор, пед.съветник, училищен психолог, представителна УК на ППУ, училищен лекар, класен ръководител:
   1. Идентифицира случая, регистриран в дневникът-регистър
   2. Обсъжда случая, предприетите незабавни действия и необходимостта допълнителни дейности за възстановяване на нормалния учебен ритъм в училището.
   3. Обсъжда необходимостта външна помощ за изясняване на случая или за извършването на кризисна интервенция

      Срок: В деня на ситуацията
7. Ако е необходимо педагогическият съветник/училищният психолог сам или с помощ на други специалисти извършва кризисна интервенция или друг вид дейности с отделни ученици, класове и учители, свързани с емоционалното отреагирване на ситуацията.

   Отговорност: Педагогически съветник, училищен психолог

   Срок: До 72-рия час от събитието

8. Предложение за последващи действия

Ако случаят не е поет от външни институции, педагогическият съветник/училищният психолог определя и последващите косултативни или тренингови дейности по случая. Ако случаят предполага налагането на административни наказания от страна на училището, съответният класен ръководител внася предложение за това.

Отговорност: Педагогически съветник, училищен психолог, класен ръководител.

Срок: До 10 дни след инцидент

9. Извършване на последващи дейности.

Координирани – според договореното в рамките на междуинституционалния екип (ако случая е предмет на междуинституционално сътрудничество)

Консултативни – индивидуална работа, работа с класа от страна на класен ръководител, педагогически съветник, училилищният психолог.

Административни – свикване на педагогически съвет за обсъждане поведението

Отговорност: класни ръководители, педагогически съветник, училищен психолог

Срок: До две седмици след инцидент/или заседание на ПС

10. Приключване на случая

След приключването им, последващите дейности, както и коментарът по тях (ако има такъв) се попълват в дневника-регистър.

Отговорност: класни ръководители, педагогически съветник, училищен психолог

Срок: След приключване на последващите дейности

Отговорности и срокове за извършване на дейности при дете в риск и кризисна ситуация:

Лице	Непосредствени действия:							КОМУНИКАЦИЯ С МЕДИИ	Последващи действия:					
	Уведомяване на ръководството на гимназията	Осигуряване на медицинска помощ			Уведомяване на родители	Уведомяване на органи или институции	Регистриране на събитието		Допълнителни дейности за нормален учебен процес	Осигуряване външна помощ	Кризисна интервенция	Предложение за последващи действия	Извършване на последващи дейности.	Приключване на случая
		сигнализира на медицинското лице	първоначален медицински преглед	повиква спешна медицинска помощ										
Учител/ служител, свидетел или информиран за събитието	Непосредствено при/след инцидент	Непосредствено при/след инцидент			Непосредствено след инцидент		Непосредствено след инцидента и предприетите неотложни мерки	САМО ЧЛЕН НА РЪКОВОДСТВОТО ИЛИ УПЪЛНОМОЩЕНО ОТ НЕГО ЛИЦЕ						
Член на ръководството					Непосредствено след инцидент	Непосредствено след инцидент	Непосредствено след инцидента и предприетите неотложни мерки							
Медицинско лице			Непосредствено след инцидент	Непосредствено след инцидент										
Класен ръководител												До 10 дни след инцидент	До две седмици след инцидент/или заседание на ПС	След приключване на последващите дейности
Педагогически съветник/училищен психолог											До 72-рия час	До 10 дни след инцидент	До две седмици след инцидент/или заседание на ПС	След приключване на последващите дейности
Училищ. комисия при кризисна ситуация									В деня на ситуацията	В деня на ситуацията				

ИНСТРУКТАЖ
на педагогическите специалисти от ГПЧЕ „Йоан Екзарх"
за учебната 2026-2027г.

Относно: задължителното консултиране и начина на взаимодействие с медицинско лице в случай на инцидент в образователната институция във връзка с изпълнение на мерките от Междуинституционалния план за действие за превенция на агресията и за засилване на сигурността в образователните институции

1. При настъпване на инцидент, който би могъл да застраши живота и/или здравето на ученик, всеки служител в училището е длъжен незабавно да потърси лекарска помощ от определеното за това медицинско лице в училище, след което веднага да уведоми ръководството на училището – директор или заместник-директор.
2. Непосредствено след инцидента медицинското лице извършва първоначален преглед на пострадалия ученик и регистрира състоянието му в амбулаторната книга.
3. Ако медицинското лице прецени, че е необходимо уведомяването на Центъра за спешна помощ, незабавно след инцидента се повиква Спешна помощ от медицинското лице и ръководството на училището. Незабавно след това се уведомяват родителите.
4. По преценка на медицинското лице или в случай, че медицинското лице не се намира в момента в училището, може да се потърси съдействието на личния лекар на пострадалото дете в случай, че последният може да реагира. Телефонният номер на личния лекар е поместен в дневника на класа, в графа срещу личните данни на ученика.
5. След предприетите неотложни мерки, ако инцидентът е свързан със случай на физическо насилие, ситуацията се регистрира и описва в Дневника за случаи на тормоз от учителя, който я е наблюдавал, с цел да се проследи развитието на случая и да се предприемат подходящи мерки. Дневникът се съхранява в кабинета на педагогическия съветник/ училищният психолог на училището.
6. След предприетите неотложни мерки, при необходимост от изясняване на случая, ръководството на училището извършва писмено уведомление за съответната ситуация.

Изготвил: Училищен координационен съвет в състав:

Председател: Юлия Христова - педагогически съветник
Членове: Лина Кръстева – училищен психолог
Елица Боянова - учител
Виржиния Бартел - учител
Соня Иванова - старши учител
Соня Митева - родител
Велина Георгиева, ученичка от 12ж клас, председател на ученически съвет